

DE STAD GOUDA IN HAAR OORSPRONG EN ONTWIKKELING.

Met het oog op de aanstaande te Gouda te houden vergadering van den Oudheidkundigen Bond verzocht mij de redactie van dit Bulletin, in een kort overzicht iets omtrent de geschiedenis van Gouda mede te deelen.

Aan deze vereerende uitnodiging heb ik gemeend gevolg te moeten geven, niet omdat ik mij de moeilijkheden, aan het schrijven van een dergelijk kort overzicht verbonden, ontveinsde, maar omdat ik mij bewust was, dat ik, als Archivaris der genoemde gemeente, al licht iets zou kunnen mededeelen, dat den aanstaanden bezoekers van het oude Ter Gouw belang kon inboezemen.

Den lezer, die omtrent sommige punten nader wenscht ingelicht te worden, verwijs ik naar de oude beschrijvingen der stad¹⁾ en een aantal kleinere studies uit den laatsten tijd²⁾.

De rivier de Gouwe, waaraan de stad Gouda haar naam ontleent (der Goude, ter Goude, Ter Gouw, Lat. Golda, Gouda), splitste zich in de vroegste tijden (bijv. 12de eeuw) even vóór de tegenwoordige stad in twee takken, die beide, doch op verschillende punten, in den IJsel vloeiden. De eene tak liep door de buurt, die men reeds in de 14de eeuw »de oude Goude» noemde en ook thans nog algemeen onder den naam van »ouwe Gouwe» bekend is en de andere door de tegenwoordige stad langs Gouwe en Haven³⁾.

Aan die beide takken van de Gouwe hadden zich reeds vroeg bewoners gevestigd. Geen wonder: een vestiging in de nabijheid van de samenvloeiing van twee voor het

1) J. Walvis, Beschrijving der Stad Gouda, 1714. C. J. de Lange van Wijngaerden, Geschiedenis en Beschrijving der Stad van der Goude, 2 dln. 1813—1817. Idem, derde deel, bewerkt door J. N. Scheltema, 1879. (H. Griffioen van Waerder) Mijne herinneringen van Gouda, 1821. Idem, Nalezing mijner herinneringen, 1822.

2) Deze kunnen wij hier niet alle opnoemen. Wij wijzen slechts op: Dr. J. Heinsius, De financiën van de stad Gouda in de 15de eeuw, (in Nijhoff's Bijdragen, 4de reeks, deel 3, bl. 179 vlg.). J. Tersteeg, Een bijdrage tot de geschiedenis der binnenlandsche vaart, (in Nijhoff's Bijdragen, 4de reeks, deel 3, bl. 148 vlg.). Ook de in 1909 verschenen dissertatie van Dr. J. Huges, get.: Leven en Bedrijf van Mr. Franchois Vranck, bevat uit den aard der zaak veel, wat voor de geschiedenis van Gouda belangrijk is. Vooral op de eigenaardige houding, die Gouda meermalen in de Staten aannam, werpt Dr. H. een nieuw licht.

3) Wat ik hier zoo beslist mededeel over de splitsing der Gouwe, berust slechts op *gissing*. Een dergelijke *gissing* vindt men reeds bij de Lange v. Wijngaerden II, bl. 2 en 3, doch zij is door mij, naar ik hoop, eenigszins aannemelijker gemaakt door hetgeen verder door mij over Gouda's oorsprong wordt gezegd.